

Miniszterelnök-jelölti vita – Nagy-Britanniában

Magyarországon ismét nincs miniszterelnök-jelölti vita, Nagy-Britanniában viszont most először van. Aki visszaemlékszik a 2006-os „Gyurcsány-Orbánra”, és látta a mostani első (merthogy három lesz) Brown-Cameron-Clegg vitát is, az talán egyetért azzal: a brit jelölti vita elevenségéhez, ritmusához képest a mi 2006-os vitánk lomhának, kényszeredettnek, s – különösen Orbán részéről – fásultnak tűnt. Az első brit miniszterelnök-jelölti vita tehát rögvest új mércét állít a hazai viták szervezői elé: ha 2014-ben lesz jelölti vita, azt nem lehet a válaszokat stopperrel mérve, az eddig megszokott koreográfia szerint megrendezni. Nem biztos, hogy ennek két felet kell felvonultatnia. A briteknél speciel három fél vonult fel, s a győzelmet (minő meglepő) a választás megnyerésére legkevésbé esélyes párt jelöltje szerezte meg. Persze könnyű nekik – mondhatnánk -, ahol olyan a politikai hagyomány és kultúra, hogy a győzelemre esélyes ellenzék vezére olyan [újévi nyilatkozatot](#) tesz, mint tette azt David Cameron ez év január 1-én. vitáját. Ha egy ország politikai kultúrájában ez az uralkodó tónus, akkor meglepődhetünk, miért csak most rendezik meg történetük első miniszterelnök-jelölti

Nos, két okból. Az első: nem nagyon lett volna tétje. A második: nem nagyon lett volna funkciója. Ami a tétet illeti: Nagy-Britanniában az 1979-97-es konzervatív korszakban a baloldal volt (igaz nem egyformán) gyenge, és a jobboldal érezhette úgy, semmi értelme a vitának. 1997 (Tony Blair első győzelme) óta viszont a Munkáspárt érezhette nyeregben magát, s sokáig eszébe sem nagyon jutott, hogy lenne min vitatkoznia a nagyon megvert konzervatívokkal. A blairizmus azonban már a múlté, s a problémák még Blair miniszterelnöksége idején kezdődtek, az iraki bevonulással. Mára az egész harmadikutas politikának vége van, s Brown lázasan próbál valamiféle kiutat találni a hagyományos baloldaliság és a harmadikutas között

– nem sok sikerrel. De azért politikája messze nem annyira sikertelen, mint az MSZP-é, s legfőképpen a közvélemény egy nem kis része által még mindig a Munkáspártnak tulajdonított gazdasági szakértelem miatt. Gyurcsány és Bajnai is magának tulajdonította a gazdasági kompetenciát, csakhogy a közönség tetemes hányada ezt egészen másképpen látja. S mivel másképpen látja, a Fidesz nagy lelki nyugalommal le is mondott a vitáról.

Másrészt az előző hónapok gazdasági válsága, ha nem is megrendítette, de mindenesetre önkritikára készítette a brit liberális demokrácia politikai elitjét, s ez az önkritika szimbolikusan ott van a jelölti vitafolyamban. A helyzet drámaiságát bizonyítja a Brit Nemzeti Párt megerősödése, amiből azonban a mainstream-elit nem csak azt a következtetést vonta le – mint Magyarországon -, hogy itt egy rasszista, idegengyűlő párttal állunk szemben, hanem gyorsan elhatározásra jutott a liberális-demokratikus alapok megerősítésében. Nagy-Britannia első miniszterelnök-jelölti vitája tehát nem csak a jelöltek összecsapásáról szól, hanem arról az elhatározásról, hogy három egymással egyébként szembenálló párt vezetői *együttesen* demonstrálják tanulóképességüket és a hagyományos brit értékek melletti kiállásukat. Az egész vita ennek az alapkoncepciónak a jegyében fogant, hiszen a dramaturgiában központi helyet kaptak a „nép” egyszerű lányai és fiai, akik a nyolc előre kiválasztott témában kérdéseket tehettek fel. Ezekre a kérdésekre válaszolhattak azután a jelöltek, és kezdődhetett el a kérdésenként körülbelül tíz-tizenkét perces vita. A szándék – úgy hisszük - világos: a politika mégis csak a néptől származik, s ha a népet egy rendszerellenes új párt el akarja vonni a mainstream-pártoktól, akkor a hagyományos brit pártoknak ezzel szemben ki kell találniuk valamit, s azt szimbolikusan kifejezésre is kell juttatniuk.

Majdhogynem másodlagos volt, ki, mit mondott, a lényeg az egész vita koreográfiájában öltött testet. Természetesen látszott, hogy nem csupán az alapkoncepciót találták ki előre, de a résztvevőket (a kérdezőket és a válaszoló jelölteket is) felkészítették egy nagyon pergő ritmusú politikai talk show-ra. A

politikusok pedig nagyon jó ritmusban tettek eleget a kihívásnak, amely – ismételjük – nem más volt, mint hogy a riválisoknak egymás mérsékelt szapulása mellett közös elkötelezettségüket is megerősítsék. Az este szép, egyben kissé humoros és emberi vetülete volt, amikor a politikusok többször nem találták meg a szemkontaktust a kérdezőkkel. Amikor viszont megtalálták, mindig a keresztnévükön szólították a stúdióban kérdéseket feltevő egyszerű embereket.

Végül még egy – talán technikainak tűnő – kérdésről. Az első brit miniszterelnök-jelölti vitában az órának legfeljebb a végső keret kijelölésében volt szerepe: az elején és a végén. Az 1 óra 34 perces vitát menet közben nem lassították vagy gyorsították mesterséges óraleállítások, időmérések, sőt időtállásért járó büntetések. A moderátor egyetlen egyszer nem tett fel kérdést, csak a játékszabályokon őrködött, s azt nagy hozzáértéssel, sőt kedvvel tette. A jelöltek külön időmérés nélkül is szinte hajszálra egyenlő időtartamot beszéltek. Talán érdemes lesz majd erre a szempontra is odafigyelni azoknak, akik a következő viták hazai szervezésében szerepet vállalnak.

Az első megmérettetést egyébként a nagyon meggyőző Nick Clegg nyerte. A liberális demokratáknak ugyan nincs esélyük választást nyerni, de jelöltjük teljesítménye ezzel együtt (talán épp ezért) imponáló. Clegg volt a jelöltek közül a leginkább az, aki sokféle érvelésmódot váltogatott, s a szakpolitika retorikán át az érzelmekig, a szenvedélyekig minden regiszteren képes volt játszani. Változatos szónoki, előadói teljesítményéhez képest ellenfeleinek csak felvillanásai voltak az egyébként jó hangulatú, sőt tiszteletteljes vitában. Egy ország politikai elitje vizsgázott, s nem is rosszul. A legfőbb üzenet átjött, a politikusok képesek tanulni, még ha sokszor ez egyáltalán nem is látszik rajtuk. Más kérdés, hogy a második és a harmadik vitakörben is megőrzik-e a higgadtságukat, elvégre valakinek választást is kell nyernie.